Preekoutline: Jona 1:1-3 | Derk Jan Roelofs

Predikant: Derk Jan Roelofs
Schriftlezing: Jona 1:1-3
Thema: Jona krijgt een woord van God
Preek: https://refbapemmeloord.nl/preken/jona-krijgt-een-woord-van-god/

Introductie

Start van een prekenserie over het boek Jona

- Dit is de eerste preek in een serie over het boek Jona.
- Twee gedeelten worden gelezen: Jona 1:1-3 (Jona's roeping en vlucht) en 2 Koningen 14:23-29 (de historische context).
- Het tweede gedeelte dient om te achterhalen in welke tijd Jona leefde en wie er toen regeerde.

Illustratie: Jona stelt zich voor

- Illustratie voor de kinderen: als een nieuw gezin in de buurt komt wonen, stel je jezelf voor met naam en herkomst.
- Zo komt Jona vanmiddag ook 'naar binnen wandelen': hij stelt zich voor als Jona, zoon van Amitai, uit Gat-Hefer.
- Dat geeft al veel informatie over wie hij is, vergelijkbaar met hoe je een gast in de kerk leert kennen.
- Er is veel praktische achtergrondinformatie, maar die is nodig als inleiding op de hele serie.

Vier gedachten aangekondigd

- 1. Wie is Jona? (vanuit vers 1b: achtergrond, afkomst, tijd)
- 2. Jona krijgt een opdracht van God (vanuit vers 1a en vers 2)
- 3. Jona's reactie op deze opdracht (vanuit vers 3)
- 4. Wat doe ik als het woord van de Heer tot mij komt? (toepassing)

Gedachte 1: Wie is Jona? (vers 1b)

Jona's vader en de betekenis van zijn naam

- Jona is een zoon van Amitai; over zijn vader staat in de Bijbel alleen de betekenis van zijn naam: 'mijn trouw' (vers 1b).
- Jona is dus 'een zoon van mijn trouw': deze trouw keert in de hele serie terug.
- Jona is ontrouw, maar God, zijn hemelse Vader, blijft aan hem getrouw.

Jona's woonplaats: Gat-Hefer

- Jona woonde in Gat-Hefer, een plek die volgens Jozua 19:13 aan Zebulon (de zesde zoon van Jakob) als erfelijk bezit gegeven is.
- Jakob profeteerde over Zebulon in Genesis 49:13: zijn nageslacht zou aan de zeekust wonen bij de schepen.

- Het gebied lag in het noordelijk deel van Galilea, een strategisch gebied met belangrijke handelswegen richting de Middellandse Zee.
- De nakomelingen van Zebulon stonden bekend om zeehandel, materiële welvaart en uitzonderlijke strijdlust (Deuteronomium 33:18-19).
- Jona groeide op in een omgeving van zeelieden en handelaars; het zou niet vreemd zijn als hij zelf ook ervaring had met varen (staat niet in de Bijbel, maar past bij de context).

De betekenis van de naam Jona

- Jona betekent 'duif'.
- In het Nieuwe Testament roept 'duif' de uitstorting van de Heilige Geest bij de doop van de Heer Jezus op.
- In het Oude Testament wordt Israël in Hosea 7:11 vergeleken met een duif: onnozel, dom en zonder verstand.
- In de komende prekenserie zal blijken dat Jona deze betekenis helaas eer aandoet: hij handelt dom, onnozel en zonder verstand.

De historische context: Jerobeam II

- De geschiedenis speelt zich af tijdens de regering van Jerobeam II (2 Koningen 14:23-29), die regeerde van 786 tot 746 voor Christus.
- Jerobeam II was een goddeloze koning die deed wat slecht was in de ogen van de Heer.
- Jona was al actief als profeet en leraar in Israël vóór de opdracht naar Nineveh.
- Hij had de profetie mogen doen dat Jerobeam II de landsgrenzen zou herstellen zoals in de tijd van Salomo, en hij had de vervulling van die profetie van dichtbij meegemaakt.
- Jona stond dus bekend als brenger van positieve profetieën die ook uitkwamen.
- Het woordje 'en' waarmee het boek Jona in de Statenvertaling begint, is een voegwoord: het geeft aan dat Jona al een lopende bediening had als profeet en leraar.

Jona in vergelijking met andere profeten

- Jona was niet de enige profeet tijdens de regering van Jerobeam II: ook Hosea en Amos profeteerden in dezelfde periode.
- Van Hosea en Amos staat echter niet dat ze fysiek naar heidense volken werden gezonden; dat staat alleen van Jona.
- Jona was dus een welvarend, ervaren profeet met een bewezen staat van dienst, die nu een totaal andere opdracht krijgt.

Hoe Jona God kende (vooruitblik op Jona 4:1-2)

- Vooruitblik op Jona 4:1-2 om het hart van Jona te kennen: 'Ik wist dat U een genadig en barmhartig God bent, geduldig en rijk aan goedertierenheid, Die berouw heeft over het kwaad.'
- Jona kende God dus als genadig, barmhartig en vergevingsgezind tegenover zondaren die zich bekeren.
- Hij wist ook dat God zo handelt, en dat is juist de sleutel tot zijn latere reactie.
- Korte persoonlijke vraag aan de gemeente: wat is ons beeld van God? Kennen wij Hem zoals Jona Hem kende, als genadig en vergevend? Of kennen we Hem helemaal niet?

Gedachte 2: Jona krijgt een opdracht van God (vers 1a en vers 2)

De opdracht zelf (vers 1a-2)

- 'Het woord van de Heer kwam tot Jona' (vers 1a): God neemt het initiatief.
- De opdracht is drieledig: sta op, ga naar de grote stad Nineveh, en predik tegen haar.
- De reden: 'hun kwaad is opgestegen voor Mijn aangezicht' (vers 2b).
- Illustratie voor de kinderen: Jona krijgt een opdracht om naar een grote stad in het buurland te gaan, want de mensen daar hebben zoveel gezondigd dat het als een berg voor God is geworden.

Achtergrond van Nineveh

- Nineveh werd gebouwd door Assur, een kleinzoon van Noach en een zoon van Sem (Genesis 10).
- De stad wordt 27 keer in de Bijbel aangehaald.
- Nineveh groeide uit tot de hoofdstad van het Assyrische Rijk; koningen als Sanherib woonden er.
- Sanherib trok terug naar Nineveh nadat een engel van de Heer 185.000 man van zijn leger had gedood bij Jeruzalem.
- Volgens Jona 4:11 had Nineveh meer dan 120.000 inwoners.
- De stadsmuur was 12 kilometer lang, 12 meter dik, met ongeveer 18 stadspoorten.
- De oppervlakte bedroeg ongeveer 750 hectare, vergelijkbaar met 1050 voetbalvelden.

Nineveh als terroristenstaat

- Het Assyrische Rijk stond bekend als een van de gewelddadigste koninkrijken in de oudheid, door sommigen een 'terroristenstaat' genoemd.
- Mensenlevens telden niet; de eigen bevolking werd onderdrukt en mishandeld.
- Gruwelijke praktijken: gevangenen werden beide benen en één arm afgehakt zodat de anderen hen de 'spreekwoordelijke hand' konden schudden; mensen werden onthoofd en hun familie moest met het hoofd rondlopen.
- Steden werden platgebrand; grote vlakten lagen bezaaid met doden.
- Reactie van de prediker: 'Als ik heel eerlijk ben, voel ik mezelf toch wel iets beter dan dit volk.' Maar bij eerlijk zelfonderzoek blijkt dat wat in Nineveh openbaar was, ook in het binnenste van ieder mens leeft.

Wat de opdracht voor Jona inhield

- Jona moest fysiek, met zijn eigen lichaam, naar Nineveh toe, terwijl andere profeten uit die tijd alleen een boodschap naar heidense volken stuurden.
- Hij moest getuigen tegen de goddeloosheid van de stad en een waarschuwing brengen voor de verwoesting die over haar zou komen.
- Illustratie: stel je voor dat je tachtig jaar geleden leefde en de opdracht kreeg om naar het hoofdkwartier van de SS te gaan en luidkeels te roepen dat hun koninkrijk over veertig dagen ten einde is. → Voel de diepe angst en het levensgevaar van zo'n opdracht.
- Van die angst lezen we bij Jona echter niets; zijn motivatie om te weigeren is een andere (zie gedachte 3).
- Jona was gewend aan profetieën die uitkwamen (de landsgrenzen onder Jerobeam II). Nu krijgt hij een opdracht waarbij hij van tevoren al weet dat de profetie mogelijk niet uitkomt als Nineveh zich bekeert.

- De opdracht zou eigenlijk een eer voor Jona moeten zijn: God wil juist hem gebruiken als profeet naar de heidenen.

Gods motieven: de toren van God over de zonde

- Dat het kwaad 'opgestegen is voor Gods aangezicht' (vers 2b) laat zien dat ook heidenen onder Gods toorn over de zonde leven.
- Stromingen die beweren dat Gods zonden van heidenen minder zwaar wegen, spreken pertinent onwaarheid.
- God kan, wil en zal de zonde niet verdragen; Zijn toorn is niet te bevatten.
- Vooruitblik op Goede Vrijdag: hoe de Heer Jezus leed onder de toorn van Zijn Vader over de zonde, grote druppels bloed zweette, en aan het kruis riep: 'Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?' → Zo kocht Hij een uitweg voor ieder die in Hem gelooft.
- Ezechiël 33:11: 'Zowaar Ik leef, spreekt de Heere HEERE, Ik vind geen vreugde in de dood van de goddeloze, maar daarin dat de goddeloze zich bekeert van zijn weg en leeft. Bekeer u, bekeer u van uw slechte wegen. Want waarom zou u sterven?'
- De boodschap van de hele Bijbel is dat zowel Jood als heiden geroepen worden om zich te bekeren en eeuwig leven te ontvangen.

Gedachte 3: Jona's reactie op deze opdracht (vers 3)

Jona staat op, maar gaat de verkeerde kant op

- 'Maar Jona stond op om naar Tarsis te vluchten, weg van het aangezicht van de Heer' (vers 3).
- Jona luistert maar half: hij staat wél op, maar gaat compleet en radicaal de andere kant op.
- Illustratie voor de kinderen: de Heer zegt 'ga naar rechts', maar Jona gaat naar links. Zoals het kinderlied zegt: 'Maar Jona, die zei nee, ik wil niet naar die mensen.'
- Tarsis stond in die tijd bekend als 'het einde van de wereld'; Jona kiest dus voor de meest radicale afstand van Gods doel.
- Jona benoemt twee keer in vers 3 dat hij 'weg van het aangezicht van de Heer' gaat: hij weet precies wat hij doet.

De letterlijke en geestelijke afdaling van Jona

- Jona daalt af naar Jafo: letterlijk, want Gat-Hefer lag 250-300 meter boven de zeespiegel en Jafo maximaal 40 meter.
- De afdaling is ook geestelijk: elke stap bij God vandaan is een stap dichter naar zijn eigen ondergang.
- In Jafo vindt hij een handelsschip naar Tarsis, betaalt de prijs voor de overtocht en daalt af in het schip.
- De afdaling stopt niet in Jafo: hij volhardt in zijn besluit.
- Vooruitblik op vers 10: Jona vertelde de heidense zeelieden openlijk dat hij op de vlucht was voor het aangezicht van de Heer. Hij steekt het niet onder stoelen of banken.

De werkelijke reden van Jona's vlucht

- Veel verklaarders zeggen dat Jona vluchtte uit angst voor de gevaren in Nineveh, maar dat klopt niet.
- Jona 4:2 maakt duidelijk: hij vluchtte omdat hij bang was dat de Heer Nineveh genade zou bewijzen.
- Hij kent het hart van de Heer als genadig en barmhartig, en als Jood misgunt hij de heidenen die genade.

- Als de heidenen zich bekeren, is het gedaan met de bevoorrechte positie van Israël; Jona kon dat niet aanzien.
- Als profeet kon hij ook niet aanzien dat zijn woord niet zou uitkomen voor de ogen van deze onbesneden heidenen: hij liep het risico als valse profeet te worden uitgemaakt omdat Nineveh zich bekeert en de stad niet wordt omgekeerd.
- Dit misgunnen van genade aan heidenen komt ook in het Nieuwe Testament voor: de fariseeën worden woest als Jezus in gelijkenissen naar genade voor heidenen verwijst; de Joden worden woest als Paulus daarover spreekt (Handelingen 22); en zelfs Petrus moest door Jezus overtuigd worden om naar de heidenen te gaan, maar hij gehoorzaamde uiteindelijk wél.

Vergelijking met andere profeten die aarzelden

- Dat een dienaar van de Heer niet gelijk gehoorzaamt is niet nieuw: Mozes had bezwaren toen God hem riep; Gideon sprong ook niet op van vreugde.
- Bij Mozes en Gideon was het een gevoel van onvermogen: 'Ik kan het niet, ik ben niet geschikt.'
- Bij Jona is het totaal anders: het is uitgesproken onwil, gebaseerd op trots.
- Een schriftuitlegger schrijft: 'Deze onwil bezorgt Jona de twijfelachtige eer de enige profeet te zijn die pertinent ongehoorzaam is aan God, die domweg weigert Gods bevel op te volgen.'

Tegenstellingen in de tekst

- God roept Jona, maar hij luistert maar half.
- God zegt: ga naar Nineveh; Jona gaat 180 graden de andere kant op, richting Tarsis.
- God stuurt hem over land; Jona gaat over zee.
- De weg bij God vandaan lijkt voorspoedig te gaan: hij vindt het schip, betaalt de prijs, vaart weg. Dat laat zien hoe bewust hij te werk gaat.
- Persoonlijke toepassing van de prediker: 'Toen ik dit voorbereidde, zag ik eigenlijk mezelf terug in Jona. God zegt naar links, maar wat doe ik? Vanuit mezelf ga ik naar rechts. Dat zit er zo van nature ingebakken.'

Gedachte 4: Wat doe ik als het woord van de Heer tot mij komt?

Persoonlijke herkenning: ook wij misgunnen de ander de zaligheid

- Moeilijk te ontdekken in eigen leven: dat je de zaligheid van de ander van nature niet gunt.
- Concrete voorbeelden: die collega die je treitert om je geloof; die moeder op het schoolplein die jou zwart maakt; dat jongetje uit de buurt dat je fietsband leeghaalt. → Gun je hem of haar ook de liefde van de Heer Jezus in het hart?
- Als we allemaal eerlijk zijn, moeten we buigen en zeggen: 'Ik ben aan Jona gelijk. Ook ik gun de mensen van Nineveh de zaligheid niet van nature.'

De goddeloze mens: Romeinen 1:29-32

- Bijbels bewijs dat de mens van nature wegvlucht van God: Romeinen 1:29-32.
- De goddeloze mens stoort zich totaal niet aan Gods woord: vervuld van ongerechtigheid, hoererij, boosaardigheid, hebzucht, afgunst, moord, bedrog, kwaadsprekerij, hoogmoed, ongehoorzaamheid aan ouders.
- Dit is de 'jongste zoon' uit de gelijkenis: hij vlucht weg van God als hij overal lak aan heeft.

De religieuze mens: Romeinen 2:17-24

- Maar ook de religieuze mens gaat God uit de weg, zij het op een andere manier (Romeinen 2:17-24).
- Hij roemt in de wet, is van zichzelf overtuigd dat hij een gids voor de blinden is, een licht voor hen in duisternis.
- Maar: hij onderwijst een ander en onderwijst zichzelf niet; hij predikt niet te stelen en steelt zelf; hij zegt geen overspel te plegen en pleegt het zelf.
- Deze groep probeert zich ijverig aan Gods wet te houden om zich daarmee een toegang tot de hemel te verdienen: 'voorbeeld-christenen' die alles in eigen kracht doen.
- Ze impliceren daarmee dat God bij hen in het krijt staat: Hij is verplicht hun gebeden te verhoren en hen te zegenen.
- Dit is geen dankbare, blijde overgave aan God, maar een manier om God in eigen macht te krijgen en Hem op gepaste afstand te houden.
- Dit is de 'oudste zoon' uit de gelijkenis.

Conclusie: zowel de goddeloze als de religieuze mens vlucht voor God (Romeinen 3:9-12)

- Romeinen 3:9: 'Zijn wij voortreffelijker? Beslist niet.' Zowel de goddeloze als de religieuze mens komen tekort.
- De jongste zoon vluchtte weg van God (Romeinen 1); de oudste zoon ging God ook uit de weg door religieus en deugzaam te worden (Romeinen 2).
- Beiden moesten het compassievolle hart van de Vader ontmoeten, want daar lag hun redding.
- Verwijzing naar een eerdere preek over de gelijkenis van de verloren zonen.

Gods belofte en oproep tot bekering

- In veel gemeenten wordt onderwezen dat de mens in zonde ontvangen en geboren is, maar daarna worden bijbelteksten met beloften van God ontkracht of voorwaardelijk gemaakt.
- Op grond van Gods woord mogen de beloften vanmiddag persoonlijk worden aangehaald: vul je eigen naam in.
- 2 Kronieken: 'De Heer uw God is immers genadig en barmhartig en zal het aangezicht van u afwenden als u zich tot Hem bekeert.'
- Handelingen 3: 'Kom tot inkeer en bekeer u, opdat uw zonden uitgewist zullen worden en tijden van verkwikking zullen komen van het aangezicht van de Heer.'
- Lukas 5: 'Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen tot bekering te roepen, maar zondaars.'
- 1 Timotheüs 1: 'Dit is een betrouwbaar woord en alle aanneming waard: dat Jezus Christus in de wereld is gekomen om zondaren zalig te maken.'
- God roept aan de ene kant op tot bekering en geeft aan de andere kant de belofte dat Hij het ook zal doen.

Directe oproep aan de hoorder

- Ken je Hem al zo? Als het antwoord nee is: Gods woord is vanmiddag ook persoonlijk tot jou gekomen, met een opdracht tot bekering.
- Jezus, de Zoon van God, heeft de toorn over de zonden betaald. Hij is de dood ingegaan maar er niet in gebleven; Hij is opgestaan en opgevaren naar de hemel, waar Hij zit aan de rechterhand van de Vader.
- Jezus wordt door Zijn woord aan de poort van je hart gelegd: zie de onmetelijke afstand die de zonde heeft veroorzaakt; zie Zijn reddende handen die naar je uitgestrekt worden;

vertrouw Hem en geef jezelf in geloof aan Hem over.

- Of ben je zoals de duif in Hosea 7: dom, onnozel, zonder verstand, en denk je het zelf wel te kunnen? Dan kun je hier op aarde een succesvol leven hebben, maar straks ga je voor eeuwig verloren. 'Dit zijn niet mijn woorden, dit is Gods woord.'

Illustratie: Maarten Luther en de Reformatie

- Terugblik op 31 oktober 1517: het woord van de Heer was opengegaan voor Maarten Luther.
- Hij zette 95 stellingen op papier om de wantoestanden in de katholieke kerk aan de kaak te stellen en spijkerde ze aan de deur van de slotkerk: het begin van de Reformatie.
- De gemeente dankt God dat Hij dit zo door Luther heeft gewerkt; de preek valt samen met de herdenking van de Reformatie.
- Vraag: wat als Luther een Jona was geweest? Had de Reformatie dan plaatsgevonden? Had de gemeente er dan zo uitgezien, met de vijf sola's op de kansel?
- Persoonlijke toepassing: ben jij vanmiddag Jona? Wil je niets met Jezus te maken hebben en ga je weg? Vertrap je Zijn genadeaanbod? Loop je weg?
- De tekst is duidelijk: wie opstaat en wegloopt, zet daarmee ook in zijn eigen leven een afdaling in gang naar een heel diep dal.

Discussievragen

1. Uit de preek: Wat is ons beeld van God? Ken jij Hem als genadig en barmhartig, zoals Jona Hem kende? Of ken je Hem helemaal niet zo?
2. Uit de preek: Neem een persoon in gedachte die jou kwaad heeft gedaan of je treitert. Gun je hem of haar ook de liefde van de Heer Jezus in het hart? Wat zegt je eerlijke antwoord over jouw hart?
3. Uit de preek: Jona's onwil was gebaseerd op trots, terwijl Mozes en Gideon aarzelden vanuit onvermogen. Herken je in jezelf meer de trots van Jona of het onvermogen van Mozes? Hoe uit zich dat in de praktijk?
4. Suggestie: De prediker beschrijft twee manieren om voor God weg te vluchten: als de 'jongste zoon' (overal lak aan hebben) en als de 'oudste zoon' (religieus en deugzaam, maar op eigen kracht). Welke manier herken je het meest in jezelf of in je omgeving, en waarom is ook de tweede manier een vlucht voor God?
5. Suggestie: Luther spijkerde zijn 95 stellingen aan de kerkdeur en gehoorzaamde zo het woord van de Heer, terwijl Jona de andere kant op ging. Wanneer heb jij in je eigen leven een moment gehad waarop je moest kiezen tussen gehoorzaamheid aan Gods woord en de 'andere kant opgaan'? Wat hielp je om wel of niet te gehoorzamen?

Deze outline is automatisch gegenereerd op basis van de transcriptie van een Preek-opname en is bedoeld als persoonlijk studiehulpmiddel of gespreksaanzet, niet als officiële weergave van de preek. Wij kunnen niet garanderen dat de outline volledig, foutloos of theologisch representatief is.

Maak je eigen preekoutline op **preeksamenvatting.nl**

Een dienst van Betermetjan.nl